

Bozkırın ortasından görsel bir şölen ve aydınlara ağıt:

Bir Zamanlar Anadolu'da

Sinemamız için “Bir Zamanlar Anadolu'da”; hikaye anlatımı, resim oluşturma, gerçekçilik vs. gibi sanatsal kıstaslar göz önüne alındığında bir başyapıttır...

SİNEMA YAZILARI

Ali Rıza Özkan

Koca bozkırın ortasında, öldürdüğü adamın cesedini nereye koyduğunu hatırlamayan bir katilin (Fırat Tanış) peşinde, Savcı Nusret Bey (Taner Bırsel), Komiser Naci (Yılmaz Erdoğan) ve Doktor Cemal (Muhammed Uzuner) “yanında top gibi bir ağaç olan

“Bir Zamanlar

Anadolu'da”; insana kendi varlığını, hayatın içerisinde ifade ettiği anlamı böyle yalın, saf bir hikaye üzerinden sorguluyor. Nuri Bilge Ceylan, “küçük bir hikaye”den büyük bir film çıkararak, sinema tarihimize bir başyapıt kazandırmış oldu.

İçlerinde çenesi en düşük olanı Komiser Naci, epilepsi hastası oğlu üzerinden, belki biraz da mesleği nedeniyle, “hayatı izleyen” bir konumdadır. Savcı Nusret Bey, karısının intiharının nedenleri ile yüzleşmek zorunda kalacağından habersiz, sabaha Ankara'da olması gerekirken gecenin bir yarısı bozkırın ortasında ne aradığını bilmez durumdadır. Doktor Cemal ise bir “yaban”ıdır. Komiser Naci “Bir gün gideceksin, ama buraları hiç unutmayacaksın. Anadolu'da bir zamanlar bir kasaba vardı” diyeceksin; masal gibi” derken bile, Dok-

Nuri Bilge Ceylan

tor Cemal kayıtsızdır etrafında olanlara. “Ruhu” çoktan başka diyarlara göç etmiştir çünkü.

Aydın ne için var?

“Bir Zamanlar Anadolu'da” filmi, sadece bir katilin yitirdiği belleğine teslim olan 3 devlet memurunun kişisel öykülerinin toplamı değildir. Film böyle “okuduğumuzda”, Nuri Bilge Ceylan'ın, “soruların en zoru” olan, aydın kimliğini ve toplumdaki yerini tartıştığını kabul edebiliriz. Ceylan, Dostoyevski üslubunu anımsatan karakter okumaları ve betimlemeler arasında izleyiciyi büyük, felsefi bir tartışmanın ortasına çekiyor.

Anadolu, İstanbul aydını için Osmanlı döneminde sürgünü, cezalandırılmayı ifade ediyordu. Cumhuriyet devrimi ise Anadolu'yu aydın için uyanışın, dirilişin ve var oluşun yatağı olarak tanımladı. 21. Yüzyıl'da artık Anadolu,

yeni “aydın” için ise taşınmayacak kadar ağır bir yüküdür, öyle ki, ancak kaçarak kurtulmak mümkündür. Komiser Naci, “Siz bunları bilmezsiniz” diyerek Nusret Bey'e çıkışırken ya da muhtar (Ercan Kesal) konuklarına kuzu etinin “doğallığı” üzerine konferans verirken bozkırın dokusuna yabancı, kente, bir anlamda “başka bir dünyaya ait” insan olgusu üzerinde asla başaramayacakları ortak bir dil yakalamaya çalışırlar.

“Bir Zamanlar Anadolu'da” kesinlikle “minimalist” bir film değil. Nuri Bilge Ceylan'ın özellikle ilk filmlerinde tamk oldığımız, kısa anlatımın çözülmesi bu filmde yok. Tersine, tam 157 dakika sürmesine karşılık, hikayesini ileriye doğru sürekli geliştiren, böylece filmin yüksek temposunu koruyan bir anlatımı yetkinleştiriyor yönetmen. Öte yandan, görsel bir minimalizmden söz etmek de olanaklı değil. Görüntü yönetmeni Gökhan Tiryaki'nin de ustalığını kattığı, karanlığın ortasında oluşturulan büyük resimler, neredeyse 19. Yüzyıl sonundaki ilk İzlenimci ressamın tablolarıyla karşılaştırılacak değerinde.

Yalın ve güzel ülkenin görkemli filmi

“Bir Zamanlar Anadolu'da”, tematik olarak Nuri Bilge Ceylan'ın ifadesiyle söylersek, “Yal-

nız ve güzel ülkeme adanmış” filmlerin bir devamı olsa da resimleri ve hikaye kurgusuyla önemli farklılıklar gösteriyor. Özellikle Nuri Bilge Ceylan'ın ilk filmlerinden alışık olduğumuz, oluşturulan bir resim üzerinden hikaye anlatma tarzı, bu filmde terk edilmiş. Tersine, resimler hikayeyi takip ediyor. Aynı şekilde hikaye de ileriye doğru gelişen ve bir sona ulaşan klasik bir yapıya sahip. Dolayısıyla “Bir Zamanlar Anadolu'da”, ortalama bir söylemle “anlaşılır” bir film.

Şüphesiz, filmi büyük yapan, yönetmenin tarzını neredeyse terk ederek klasik sinema dili içerisinde kendisine yer araması değil. Aynı şekilde Cannes'da Jüri Büyük Ödülü almış olmasının da, filmin değerlendirilmesinde tek başına bir kıstas olamayacağını düşünüyorum.

Sinemamız için “Bir Zamanlar Anadolu'da”;

Bir Zamanlar Anadolu'da

Yönetmen: Nuri Bilge Ceylan
Oyuncular: Muhammed Uzuner, Yılmaz Erdoğan, Ahmet Mümtaz Taylan, Fırat Tanış, Taner Bırsel, Şafak Karalı, Uğur Aslanoğlu
Senaryo: Nuri Bilge Ceylan, Ebru Ceylan, Ercan Kesal
Görüntü Yönetmeni: Gökhan Tiryaki
Müzik: Thomas Roberts
Bosna Hersek, Türkiye, 2011, 157 dk.

hikaye anlatımı, resim oluşturma, gerçekçilik vb. gibi sanatsal kıstaslar göz önüne alındığında bir başyapıttır. Kimlik ve var oluş sorununu yalın, hayatın içinden referanslarla sunduğu için özellikle de aydınlarımızın önemsemesi ve tartışması gereken, görsel bir şölen, sarı-sarı bir oyunculuktan oluşturulmuş bir anlatı.

Taner Bırsel'in alışık olduğumuz tarzı, Yılmaz Erdoğan'ın sürprizleri ile canlı, esprili ruhu oldukça yüksek bir karakter betimlemesine dönüşmüş. Muhammed Uzuner'in ve Ahmet Mümtaz Taylan'ın “tutumlu”, rol çalmayan oyunculukları filmin hikayesini anlatma çabasını güçlendirmiş. Ancak, “Bir Zamanlar Anadolu'da” filmi hatırladıkça, oyuncululuğu üzerine konuşulacak olanın Fırat Tanış olduğunu düşünüyorum. Filmde en az repliğe sahip olsa da Tanış, yarattığı katil karakteri ile belleklerden silinmeyecek bir oyunculuk ortaya koymuş.

Kimlik ve var oluş sorununu yalın, hayatın içinden referanslarla sunduğu için özellikle de aydınlarımızın önemsemesi ve tartışması gereken bir film...

